



Handreiking Mantelzorg



Waar kan de gemeente aan denken bij het vormgeven van mantelzorgondersteuning?



relevante vragen voor adviesraden en gemeente.

Waar gaat het over?

Mantelzorg is de zorg en ondersteuning die partners, kinderen, familie, vrienden en andere bekenden aan een naaste verlenen. Het is onbetaalde en vaak langdurige zorg voor zieke familieleden of vrienden. Dit kan verzorging zijn of hulp bij dagelijkse activiteiten. Gemeenten ondersteunen mantelzorgers bijvoorbeeld met (tijdelijke) overname van de zorg door een vrijwilliger of beroepskracht (Rijksoverheid, 2020).

Mantelzorgers zijn geholpen bij goede ondersteuning, goede samenwerking van professionals en mantelzorgers. Zij willen gehoord worden en invloed hebben, bijvoorbeeld in het meebeslissen over de zorg voor hun naaste. Als gemeenten is het belangrijk om goed samen te werken met de verschillende betrokken partijen, zoals de thuiszorg, welzijnsorganisaties, de huisarts etc. Binnen het programma *In voor mantelzorg-thuis* werken organisaties aan een betere samenwerking met en ondersteuning van mantelzorgers van thuiswonende ouderen. Lees [hier](#) meer.

Wat zijn de ontwikkelingen?

Vanuit de Wmo 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk om mantelzorgers te ondersteunen. Het wettelijk kader voor mantelzorgbeleid maakt deel uit van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Het uitgangspunt van dit gemeentelijk kader is het mogelijk maken dat mensen langer thuis kunnen blijven wonen, met behulp van het eigen sociale netwerk en eventueel met ondersteuning vanuit de gemeente. Mantelzorgers hebben daarbij een belangrijke rol. Gemeenten hebben een taak om mantelzorgers te ondersteunen. Dit kan via algemene voorzieningen, deze zijn vrij toegankelijk, zoals een mantelzorgcafé. Het kan ook via maatwerkvoorzieningen, deze zijn op maat per individu. Daarnaast zijn gemeenten verantwoordelijk voor het waarderen van mantelzorgers. De laatste jaren is dit steeds verder vormgegeven. Een aantal belangrijk ontwikkelingen worden hier verder beschreven.

Maatwerk is nodig, iedere mantelzorger heeft een andere behoefte

Mantelzorgers hebben hun eigen specifieke behoefte als het gaat om de juiste ondersteuning. De één is geholpen met lotgenotencontact, de andere met goede dagopvang voor zijn of haar naaste. Het gaat vaak om maatwerk. Waar kan de gemeente aan denken bij het vormgeven van mantelzorgondersteuning?

Het is voor mantelzorgers niet altijd makkelijk om de juiste ondersteuning te vinden. Daarvoor is het nodig dat gemeenten hen goed informeren. U kunt mantelzorgers bereiken via het 'zorgpad' zoals bij de huisarts of in hun dagelijks

leven. Zoals op het werk, bij de school of het kinderdagverblijf. Bekijk de infographic 'mantelzorgers beter bereiken' en 'groepen mantelzorgers' over de verschillende ondersteuningsbehoefte per groepen mantelzorgers.

Respijtzorg zorgt voor adempauze en langer volhouden van mantelzorgtaken

Respijtzorg is een tijdelijke en volledige overname van zorg met als doel de mantelzorger een adempauze te geven. Mantelzorgers kunnen zo de zorg langer volhouden en zelf nieuwe energie opdoen. Gemeenten proberen dit steeds beter vorm te geven. Er zijn verschillende vormen van respijtzorg, zoals respijtzorg light, dagopvang, aanwezigheidszorg en logeerszorg. Bekijk de infographics voor meer informatie over respijtzorg, die gaan over **de financiering**, de verschillende vormen van respijtzorg, de toeleiding en wat goed werkt bij respijtzorg.

Ook het vormgeven van logeerszorg is een taak van de gemeente, vaak gebeurt dit in samenwerking met zorgaanbieders en zorgverzekeraars. In de praktijk blijkt dit complex te zijn. In 2019 gingen 10 pilots aan de slag met het verbeteren van logeerszorg. Uit de pilots komt naar voren dat triage en indicatie belangrijke oplossingsrichtingen zijn in de samenwerking tussen zorgaanbieder, gemeente en zorgverzekeraar. **Dit rapport** beschrijft de resultaten over de behoefte, het aanbod en het gebruik van logeerszorg.

Extra aandacht nodig voor jonge mantelzorgers

In Nederland is ongeveer 20 procent jonge mantelzorgers. Zij groeien op in een zorgsituatie. Bijvoorbeeld een ouder, broer, zus, opa of oma heeft een langdurige ziekte, een lichamelijke of verstandelijke handicap, psychische ziekte of verslaving. Er is vanuit de Rijksoverheid, gemeenten, zorg- en welzijnsorganisaties steeds meer aandacht voor Jonge mantelzorgers. Kennis over de situatie van de jonge mantelzorgers en de effectiviteit

en werkzame elementen van interventies die hen kunnen ondersteunen, zijn verzameld in het **Wat werkt bij-dossier** van Movisie.

Hoe ondersteun je mantelzorgers in de thuissituatie?

Tijdens de coronacrisis zijn er veel activiteiten voor mantelzorgondersteuning uitgevallen. Mantelzorgers hebben het hierdoor zwaar gehad. Het ministerie van VWS, MantelzorgNL en de VNG hebben een **Richtlijn mantelzorgondersteuning** uitgebracht. De **Zorgladder Mantelzorg** is hier onderdeel van. Deze bestaat uit vijf stappen. Per stap geeft de zorgladder aan welke hulp mantelzorgers voor in aanmerking komen. Ook wordt beschreven wie mantelzorgers kunnen aanspreken voor hulp. Bekijk voor meer informatie ook het dossier van Movisie: www.movisie.nl/zorgladder-mantelzorg

Relevante vragen voor adviesraden en gemeenten

- Heeft de gemeente de behoefte aan ondersteuning van mantelzorgers in beeld?
- Op welke manier verkrijgt de gemeente inzicht in die behoefte?
- Welke vormen van ondersteuning voor mantelzorgers zijn er in de gemeente?
- Worden deze vormen van mantelzorgondersteuning ook benut en is bekend hoe mantelzorgers deze ondersteuning ervaren?
- Is de weg naar ondersteuning voor mantelzorgers goed te vinden?
- Zijn er goede informatievoorzieningen voor mantelzorgers?
- Hoe wordt respijtzorg binnen de gemeente vormgegeven?

- En hoe gaat de samenwerking tussen bijvoorbeeld de welzijnsorganisaties en zorgorganisaties?
- Is er specifieke aandacht voor jonge mantelzorgers?
- Op welke manier worden mantelzorgers betrokken bij het vormgeven van de mantelzorgondersteuning?
- Worden hierbij de verschillende groepen mantelzorgers voldoende gehoord? En waar kunnen zij terecht met hun ideeën, initiatieven, knelpunten en signalen?
- Welke mogelijkheden zijn er voor inwoners en mantelzorgers om vanaf het begin van het beleidsproces mee te denken?
- Op welke manier is er aandacht voor de aansluiting en impact van het beleid in de praktijk?

Meer informatie

Movisie: [dossier Informele zorg](#)

Movisie: [woudlopergids voor gemeente](#)

Vilans: [ondersteuning voor jonge mantelzorgers](#)

Zorgvoorbeter.nl: [dossier mantelzorg](#)

Rijksoverheid: [dossier mantelzorg](#)

VNG: [mantelzorg en de Wmo 2015](#)



Deze handreiking is opgesteld door Vilans (Karlijn Nanninga, Inge Redeker en Marjolein de Meijer) in samenwerking met Movisie (Karin Sok en Shahrzad Nourozi).
Eindredactie: Koepel Adviesraden Sociaal Domein